

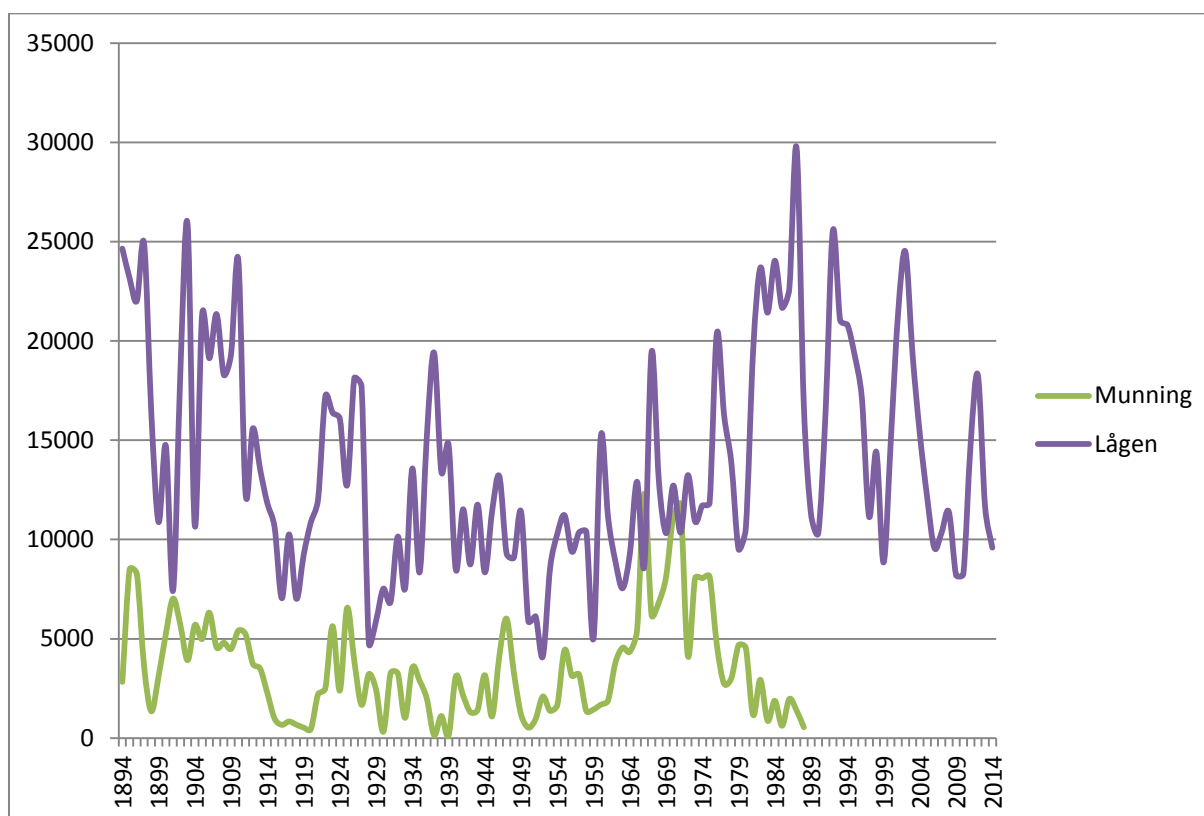
Numedalslågen forvaltningslag

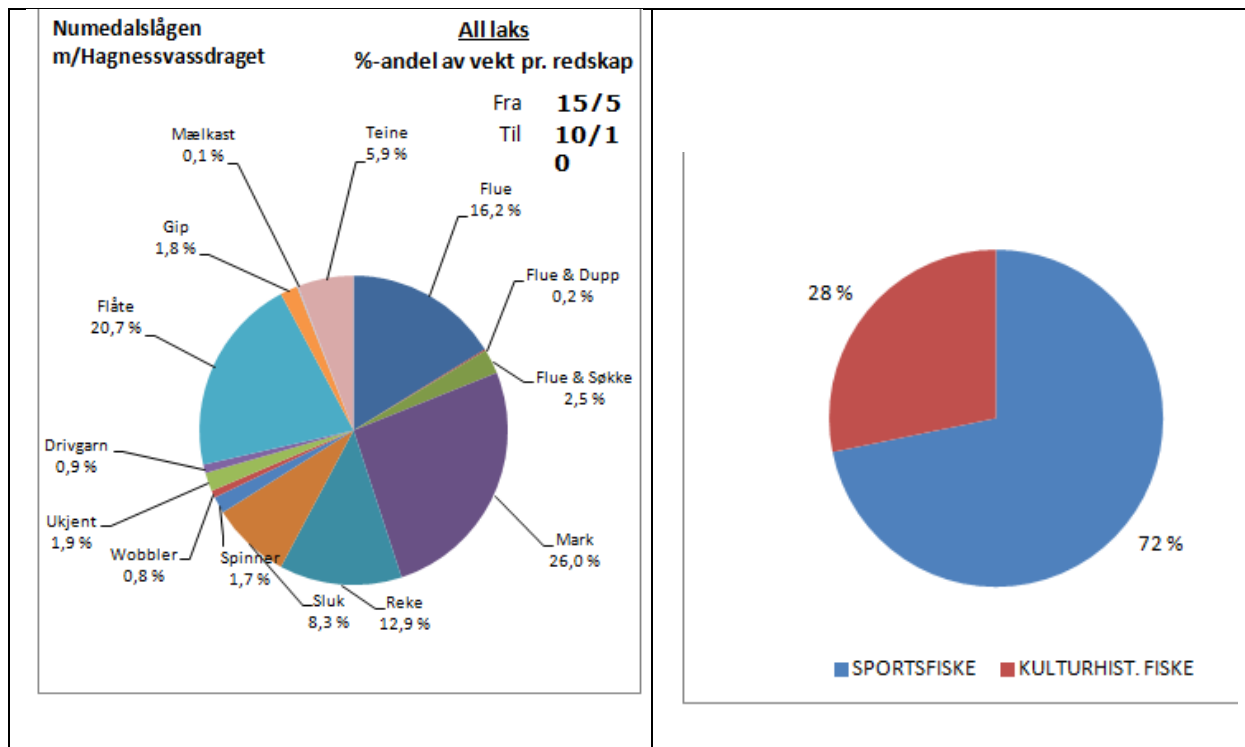
Oppsummering av laksesesongen 2014 i Numedalslågen

Det ble registrert fanget til sammen 9,6 tonn laks i Lågen i 2014. Til sammenlikning er gjennomsnittlig årlig fangst basert på fangsttallene siden 1894, 13,9 tonn. 57 laks på til sammen 269 kg ble rapportert gjenutsatt. Det ble tatt mest laks på mark. 28% av fangsten ble tatt på kulturhistoriske redskaper.

Numedalslågen og Hagnesvassdraget		Laks	Sjørørret	Sn.vekt	Størst	Minst
Laks	Vekt	9 593,3		4,46	17,5	0,6
	Antall	2 152				
Sjørørret	Vekt		407,0	1,09	7,2	0,1
	Antall		374			

Registrert fangst av laks i Lågen og i munningsområdet siden 1894.

Fordeling av fangst på ulike redskaper sesongen 2014.

Svar på ofte stilte spørsmål om forvaltningen av Numedalslågen.

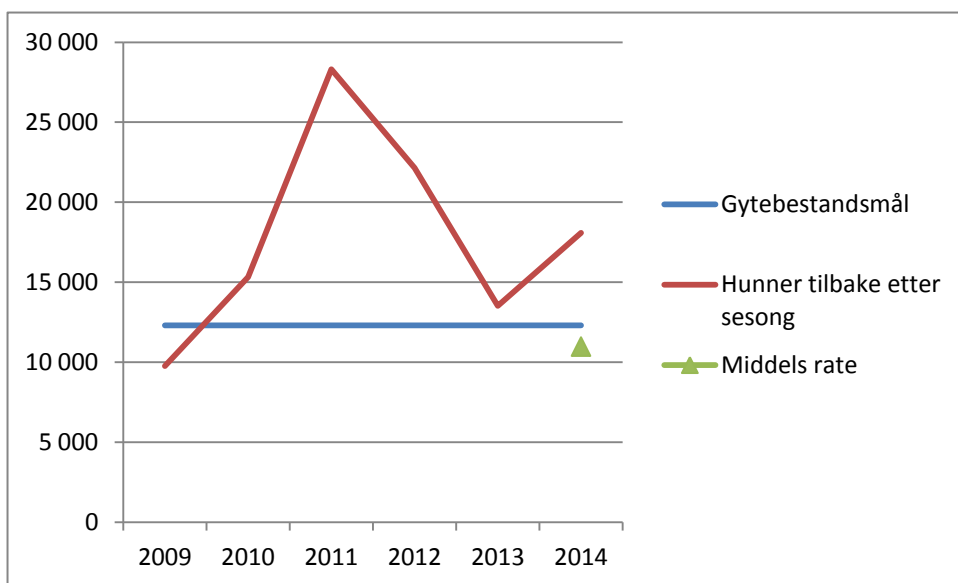
På grunn av kulturen rundt de historiske redskapene i Numedalslågen, rettes det til stadighet et kritisk søkelys på forvaltningen, spesielt fra sportsfiskeinteresserte. Vi vil her gi svar på ofte stilte spørsmål.

Generelt kan vi si at de spørsmålene som reises ofte bærer preg av manglende forståelse for og kunnskap om oppbyggingen og rollefordeling i forvaltningen. Vi har imidlertid forståelse for at misforståelser omkring rollefordeling kan forekomme. Det er nemlig mange instanser som er involvert i fastsetting av fiskeregler. Norsk institutt for naturforskning (NINA) har beregnet gytebestandsmålet og utarbeider prognoseverktøyet for midtsesongsevalueringen, Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) beregner grad av gytemåloppnåelse og gir råd om beskatningstrykk. Miljødirektoratet og FM gir føringer omkring beskatningstrykket. På bakgrunn av dette utarbeider rettighetshaverne de konkrete forslag til fiskeregler som godkjennes av FM (midtsesongalternativene) eller fastsettes av Miljødirektoratet (Fiskeforskriften – etter at det er foretatt høring). Ut over midtsesongreguleringen, kan Fylkesmannen innføre ekstraordinære reguleringer underveis, slik som i sommer. Til sist har jordskifterretten gjennom dom fastsatt rammer for forvaltningen.

1. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning slår fast at gytebestandsmålet i Lågen stort sett ikke er nådd de siste ti årene. Likevel har dere ved den obligatoriske midtsesongvurderingen stort sett kommet til en annen konklusjon. Hvordan forklarer dere det?

Her er premissene i spørsmålet feil. Det er ikke vi som har kommet til disse konklusjonene omkring midtsesongevalueringen. Det er modellen for midtsesongevaluering utarbeidet av NINA og som vi er pålagt å bruke, som gir disse resultatene. Problemet er at midtsesongevalueringsystemet til NINA bygger på en annen modell enn VRL bruker for vurdering gytemåloppnåelsen etter sesongen. Dette er en metodisk svakhet med hele forvaltningssystemet norsk villaksforvaltning bygger på, og som vi har konfrontert Miljødirektoratet og VRL med. Her er hva Forseth i VRL svarer: " Det er bare ett definert forvaltningsmål – at gytebestandsmålene i gjennomsnitt over 4 år skal være nådd med 75 % sannsynlighet. At et enkelt hjelpemiddel i midtsesongevalueringene gir et noe annet svar enn VRL sin vurdering er å forvente. Midtsesongevalueringen er del av et adaptivt forvaltningssystem som miljødirektoratet har innført." Dette spørsmålet om divergens de to modellene i mellom, må altså rettes til Miljødirektoratet.

Vi har oppfordret Miljødirektoratet til å ta en avgjørelse på hvilken modell rettighetshaverne skal forholde seg til. Modellen som vi er pålagt å bruke ved midtsesongevalueringen er helt klart den beste sett fra vårt synspunkt. Den er entydig og såpass forståelig at det er mulig å gjøre beregningene selv. På den måten kan vi fortøpende gjøre evaluering selv og må ikke vente på at VRL kommer med sin "dom" i juni året etter.

Beregning av gytemåloppnåelse for Numedalslågen basert på metodikken som brukes ved midtsesongevalueringen. Modellen er utarbeidet av NINA. Resultatet fra årets sesong er avhengig av om det tas hensyn til dårligere fangstforhold enn normalt og kortere fisketid og dermed lavere beskatningsrate. Hvis slike hensyn ikke tas, er GBM så vidt ikke nådd (grønn markering).

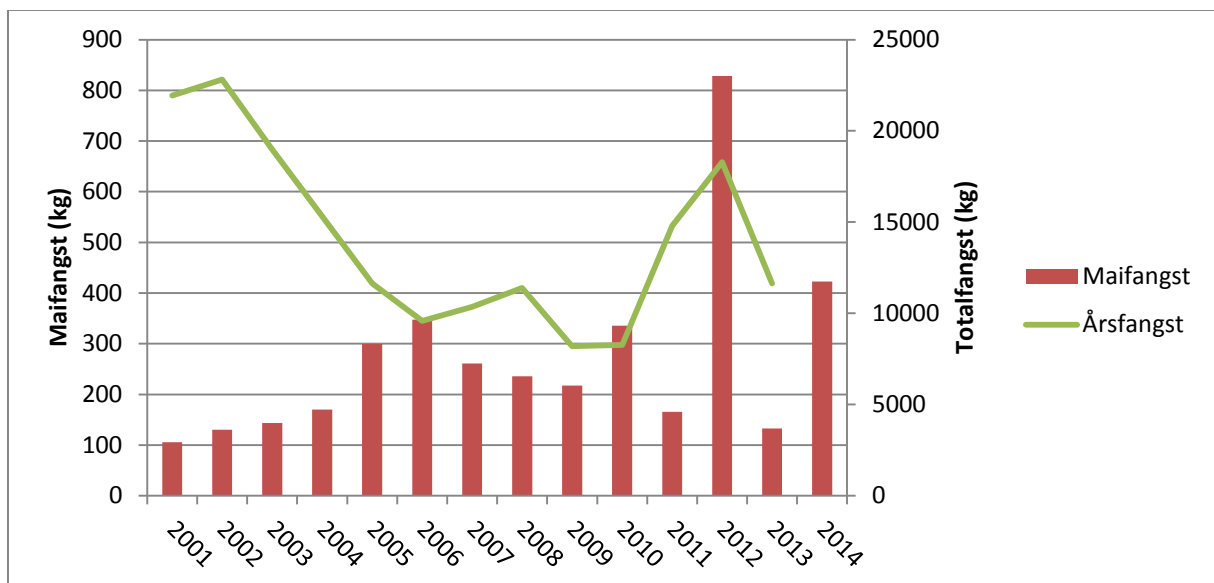
2. I år bommet dere grovt på anslaget om hvor mye laks som ville bli fanget. Dere mente at det ville bli fanget 19 tonn laks, mens fasiten viser rundt 9,5 tonn. Hvordan forklarer dere det store spriket?

Igjen er premissene for spørsmålet feil. Det er ikke vi som bommer, men midtsesongevalueringsmodellen utarbeidet av NINA. Disse tallene er altså ikke våre, men er de

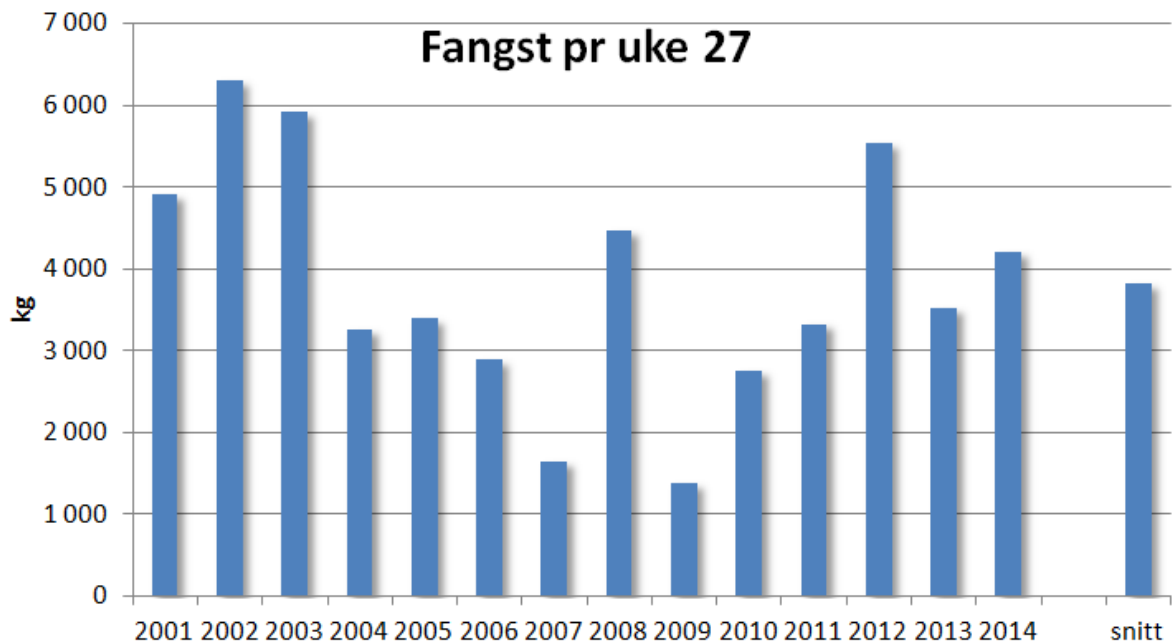
svarene NINA-modellen gir når vi legger inn fangsttallene i regnmodellen vi har fått tilsendt, slik vi er pålagt å gjøre. NINA-modellen tar utgangspunkt i fordeling av fangster før og etter 12. juli (pålagt tidspunkt for evaulering) en gjennomsnittsesong. Grunnen til at modellen gir så stor feil i år, er at det ble tatt over snittet bra med fisk før 12. juli, men langt under snittet i juli og august. Modellen forventer at den gode trenden på forsommeren fortsetter som i en gjennomsnittsesong. Som man sikkert husker, ble det etter hvert en veldig spesiell sesong i år med lite og rekordvarmt vann i juli og deler av august. Faktisk ble det målt 25 grader i Lågen og 27 grader i et sidevassdrag, Hagnes. Dette førte til at det ble tatt langt mindre fisk i juli og første del av august enn normalt og prognosemodellen gir feil svar. Det betyr imidlertid ikke at det nødvendigvis er mindre fisk til stede. Mye av forklaringen ligger i de dårlige fiskeforholdene. Da regnet kom i slutten av august ble fisket riktig så bra. Inntrykket er at det mer fisk på elva i år enn i fjor.

I tillegg ble fisketiden innkortet, mens prognosene i modellen legger til grunn normal sesonglengde. Med kortere fisketid, blir jo nødvendigvis også fangstene mindre.

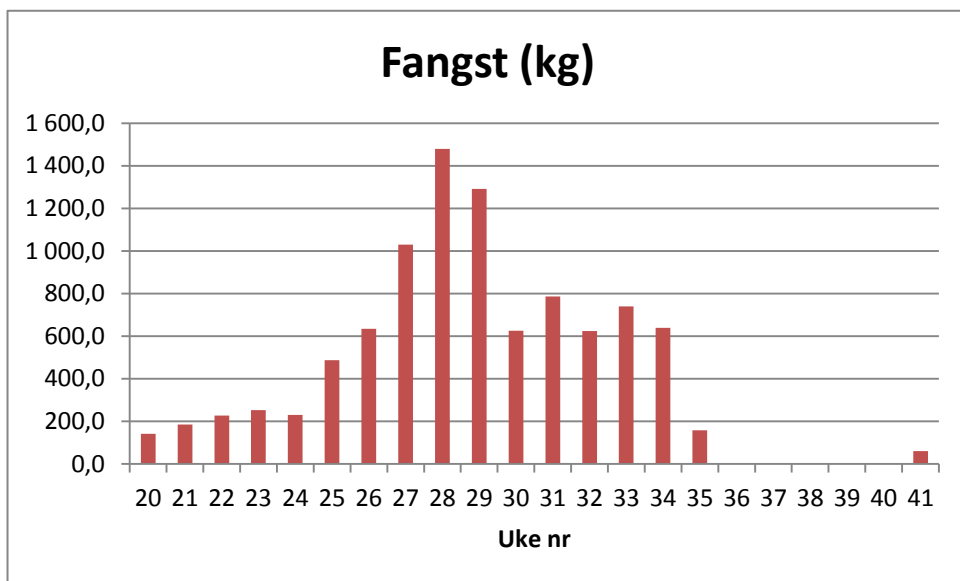
For øvrig skal NINA ha honnør for modellen som de aller fleste år har vist seg å gi gode prognoser for vår del. Det eneste unntaket så langt, er årets ekstremår.

Maifangsten i Lågen var i år den nest beste siden 2001.

Også fangstene fram til midtsesongevalueringen lå over snittet.

De normalt beste fiskeukene fra uke 30 og utover ble i år ødelagt av lite og varmt vann.

3. Har dere på noe tidspunkt trukket inn andre eksperter eller fagmiljøer når dere har vurdert mengden fisk i elva og andre forvaltningsmessige spørsmål?

De pålagte beregningene som gjøres er altså basert på modeller utarbeidet av NINA, så de er i høyeste grad basert på eksternt fagmiljø.

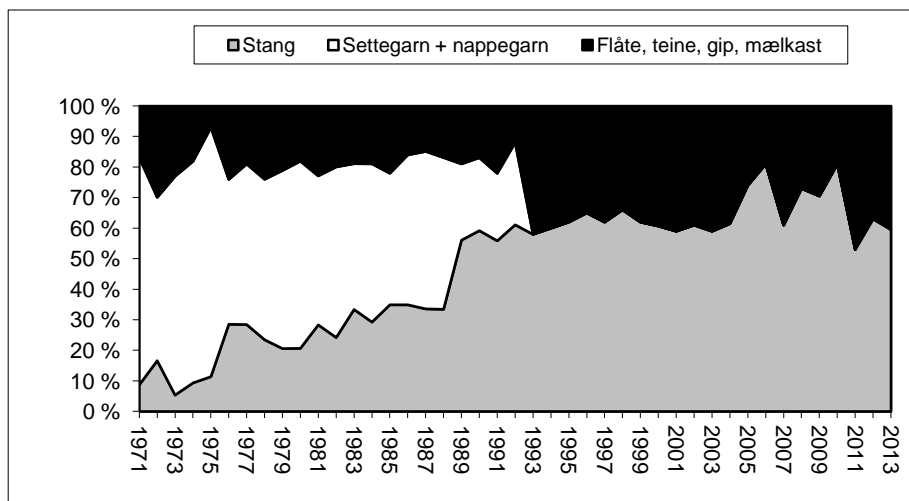
4. Reglene i mange andre norske lakseelver strammes inn av hensyn til laksen. I Orkla og Gaula, for eksempel, innførte man fredning av hunnlaks allerede midt i juni i år. Dere går tilsynelatende i motsatt retning ved å oppheve kvoter og ikke verne hunnlaksen. Hvordan forklarer dere det?

Vi har gjort forhåndsavtale med Fylkesmannen om innføring av ulike handlingsalternativer basert på hva prognosemodellen viser. Som nevnt over, var innsiget av laks over snittet bra fram til midtsesongevalueringen. Utfallet i år ble da, som avtalt med Fylkesmannen, oppheving av kvoter av årsak som beskrevet over. Gaula og Orkla hadde håpløs start på sesongen, som selvfølgelig da krevde innskrenkninger.

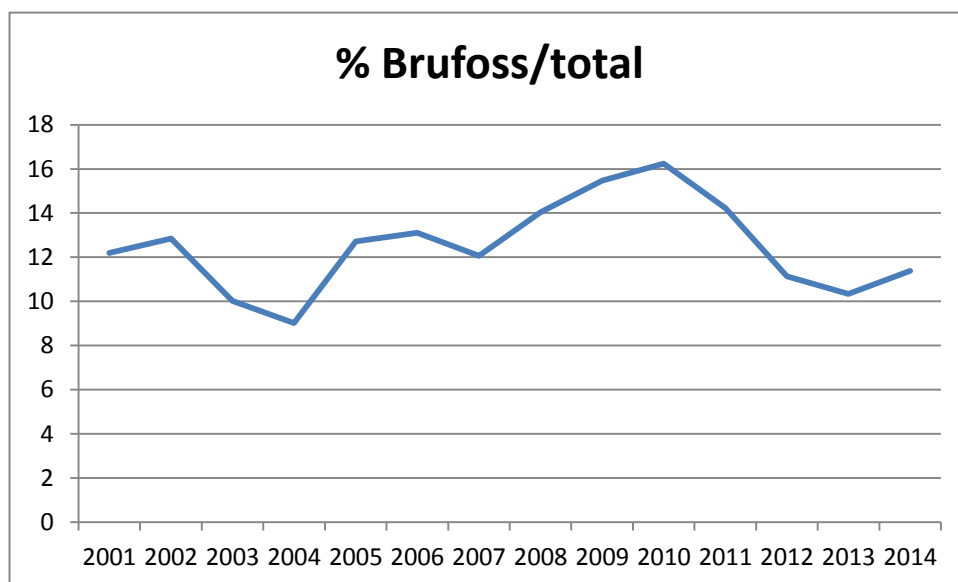
For oss er det mer interessant å sammenlikne oss med elvene på Sørlandet da laksen i samme region ser ut til utsettes for de samme sjøforholdene. Elver på Sørlandet valgte å utvide sesongen basert på observasjoner av mye fisk, selv om fangstene, p.g.a. varmen, var små. Fylkesmannen i Vestfold valgte imidlertid å korte inn sesongen, hovedsakelig p.g.a. mange henvendelser med kritikk av opphevingen av kvotene. Dette på tross av at kvoteopphevingen ikke ga en eneste laks ekstra på land fordi fisket p.g.a. varmen, stoppet helt opp. FM i Buskerud valgte ikke å innkorte sesongen på den korte delen av Lågen som ligger i dette fylket.

5. Hvorfor er kvotene slik fordelt at det lille antallet grunneiere som fisker med flåter og andre redskaper kan ta mange hundre kilo laks hver, mens sportsfiskerne må nøye seg med 7 laks i sesongen?

Jordskifteretten i Vestfold har gjennom dom i 2007, bestemt at den relative fordelingen av fangst mellom ulike fangstinnretninger i Lågen skal ligge fast. Myndighetene forholder seg naturlig nok til en rettskraftig dom, og legger samme prinsipp til grunn ved fastsettelse av fiskeforskrifter for Lågen. Prinsippet blir følgelig slik at hvis kvotestørrelsen for flåter senkes, så vil fisketiden for disse måtte utvides slik at det at de fortsatt skal få den samme relative andelen av fangsten. Det man oppnår med lavere kvoter er da kun en omfordeling av fangsten mellom flåtene, ikke noe annet. Ved alle reguleringer er vi pålagt å beregne at alle grupper rammes forholdsvis likt. For de kulturhistoriske innretningene er fiskesesongen innkortet så mye at den relative fangstreduksjonen det utgjør et gjennomsnittså, er den samme som kvotene og redusert fisketid har redusert beskatningen i sportsfisket (ca 30% reduksjon siden 2009). Dette har vi truffet bra med. Gjennomsnittlig andel tatt på de historiske fiskeredskapene er for perioden 2008-2013, 32%. For perioden 2003-2007 var tilsvarende andel 33%.

Fordeling av fangst på ulike redskapsgrupper i Numedalslågen siden 1971.

Andelen laks tatt på Brufossfisket i forhold til total fangst i elva som eksempel på beregninger som gjøres for å kontrollere at fangstandelen ulike deler av elva i mellom, holdes konstant.

- Flere, blant annet Lågens Framtid, etterlyser en større grad av «føre var»-tankegang i forvaltningen av laksen i Lågen. Er det et prinsipp dere kan slutte dere til?

Vi forholder oss til modellene vi er pålagt å bruke av myndighetene. Det ligger en stor grad av føre-var-tilnærming i disse beregningene:

Avrundinger til laksens fordel

NINA – GBM:

- Produksjonsareal større enn de reelle
- Flerartssamfunn ikke tatt hensyn til

VRL:

- Trunkering $\approx 100\%$
 - forutsetter ingen kompensasjon årsklassene i mellom
- Triangulering
 - sikkerhetsmarginer for flere parametre gir samlet større føre-var marginer
- Høyere beskatningsrate enn den reelle
- VRL bruker forenklet produksjonsmodell:

Gytebestandsmål

LAKSEBESTANDER VOKSER IKKE INN I HIMMELEN

På et visst stadium blir det ikke mer smolt selv om det er flere gytefisk

VRL: "80% av oppnådd gytebestandsmål, gir 80 % av max produksjon"

7. I motsetning til fang- og slipp-trenden ellers i landet, tar sportsfiskerne i Lågen livet av nesten hver eneste laks de får. Hvorfor skal all fisk drepes i Lågen?

Sett fra vårt ståsted, har det i det siste etablert seg en merkelig kultur i deler av sporsfiskemiljøet. Vi sikter da til den store troen på fang og slipp som forvaltningstiltak. Mange fiskere har etter hvert utviklet et nærmest religiøst forhold til gjenutsetting og verst av alt, fordømmer alle som ikke bekjenner seg til samme religion.

Det startet for noen år siden med at enkelte sportsfiskere satte tilbake all fisk, slik vi så i tv-programmene Bård og Lars. Dette skapte en god del debatt både i sportsfiskemiljøer og i samfunnet ellers. Selv om det har vært en nedgang de senere årene, finner fortsatt rundt halvparten av Norges befolkning gjenutsetningspraksis som moralsk uholdbar. Det er vel kanskje nettopp derfor gjenutsetting skaper så mye debatt, dette er for mange på begge sider i bunn og grunn et moralsk spørsmål. Det dreier seg ikke om fag og rasjonell argumentasjon, men en følelse av hva som er rett og galt.

Hvis vi i første omgang ser bort fra de moralske spørsmålene, er gjenutsetting i seg selv relativt harmløst. Forskning viser at dette i all hovedsak foregår uten de helt store dyrevelferdsmessige utfordringene.

Målet er å ha tilbake nok gytefisk for maksimal produksjon av yngel i vassdraget. Rent faglig, kan gjenutsetting som forvaltningstiltak hos anadrom laksefisk delvis sidestilles med andre reguleringstiltak som for eksempel regulering av fisketid. Et unntak er dersom regler omkring gjenutsetting fører til svært skjev beskatning i forhold til kjønn eller størrelsesgrupper, noe som kan være uheldig. Oppfølging og kontroll av fang og slipp er også noe vanskeligere enn bruk av fisketid.

En del "gjenutsettere" forfekter at det bør være mye mer gytefisk tilbake enn det som gir maksimal produksjon. Vi hører argumenter som at det gir fysisk eller genetisk sterkere smolt. Fysisk har stor konkurranse mest sannsynlig motsatt effekt. Stor næringskonkurranse gir liten lakseyngel i dårlig kondisjon og som det er vist får dårligere overlevelse i sjø etter smoltifisering. Når det gjelder genetisk seleksjon, er det i naturen en svært langsom prosess, og vi snakker da i tilfelle om effekter på 100-1000 årssnivå.

På det psykososiale plan er gjenutsettingskulturen imidlertid utviklet seg til å bli mer problematisk. Det ser ut til at "fang og slipp-miljøet" forventer at alle fiskere skal ha samme moralske standpunkt som dem selv. Det blir spesielt problematisk når enkeltpersoner eller grupper som har hatt fiskelykke og tatt med seg noen flere fisker hjem til middag, hetses på diverse netttora.

Dette fenomenet er da også kommentert fra forskerhold, for eksempel [Thorstad og Stensland](#): "I noen miljø har det etablert seg en standard og forventning blant fiskekompisene om at laksen skal gjenutsettes, selv i bestander som tåler høsting."

Det er ikke realistisk å forvente at alle rettighetshavere og fiskere i et laksevasdrag skal være enige om alle forvaltningstiltak. Da er det viktig å respektere vanlige demokratiske prinsipper for valg av reguleringstiltak. Valg av egnet reguleringstiltak ut fra lokal tradisjon og kultur, er en viktig del av handlingsrommet i den lokale forvaltningen i regi av rettighetshaverne.

Gjennom nye lovpålegg, skal rettighetshaverne nå framover gjøre mye forvaltningsarbeid rundt omkring i lakseelvene. Det meste av dette må gjøres på dugnad uten økonomisk kompensasjon. For at de 1000-vis av personer skal være motivert til å gjøre en så god jobb som mulig, er det viktig at alle involverte, fiskere og andre, tar fram det beste i seg selv, herunder toleranse for andre meninger og forvaltningspraxis enn det en selv mener er rett. Fokuset bør være å skape positive stemninger og holdninger. Det er jo tross alt det laksfiske dreier seg; generere gode opplevelser enten det gjelder fiskeopplevelser i lakseelva eller for de som ønsker det, servering av selvfanger laks til familie og venner.

8. Blir det noen endringer i fiskereglene i Lågen neste år?

Det er det ikke tatt stilling til. Her er imidlertid føringene til styret vedatt av årsmøtet i laget:

Erfaringene med kvoter, er at de skaper en del støy når oppgangen er god. Ulempen med kvoter er at de får størst relativ effekt når det er mye fisk og når vi egentlig ikke hadde trengt dem. Videre har erfaringen vært at det er lettere for folk å få forståelse for reguleringstiltakene, når enten alle typer fiske er kvotebelagt, eller ingen. Vi forslo derfor også nærmest en symbolsk kvote på flåter, selv om de allerede har tatt sin andel av innkortingene gjennom redusert fisketid.

Videre er kvoter, i stedet for redusert fisketid, en dårligere måte å regulere fiske på ut fra biologiske hensyn. En streng kvotebegrensning vil ha størst relativ effekt når det er mye fisk i elva. I en slik situasjon er det forsvarlig med et større uttak. Kvote-regulering gir dermed en motsatt effekt av hva som er ønskelig. Når det allikevel er relativt strenge kvoter i sportsfisket, skyldes dette at sportsfiskeorganisasjonene selv ønsket kvoteregulering. Sportsfiskeinteressene ville heller ha lenger fisketid enn mulighet til å fange mye fisk. I tillegg ville spesielt de øvre områdene rammes hardt økonomisk med kortere fisketid.

I et næringsutviklingsperspektiv kan kanskje kvoter være en riktig strategi. I en biologisk sammenheng har de ingen effekt for uten svært dårlige år.

En uheldig effekt ved bruk av kvoter i sportsfisket i gode år, er som nevnt, at fiskere som når kvoten tidlig i sesongen, må stoppe fiske selv om oppgangen er god. Hvis midtsesongsevalueringen fører til

at kvotene så oppheves, er det kun fiskerne i Åbyfoss og Holmfoss som vil bli rammet ved at de må stoppe fisket fra kvoten er fylt inntil kvotebegrensningene evt. oppheves. Det er i hovedsak bare her at årskvoten nås før 12. juli. Dette var tilfelle både i 2011 og 2012. For å unngå denne effekten, vurderte laget å fjerne årskvoten i sportsfisket. For å kompensere for det økte beskatningstrykket det ville medføre (10 % økning), måtte imidlertid fiskesesongen for stangfisket ha blitt innkortet med 10 dager i etterkant. Dette ville da ramme enda flere fiskere. Av to onder ønsker styret i forkant av 2012-sesongen å videreføre ordningen med kvoter på 2 fisk pr dag og 7 i sesongen.

Forvaltningslaget har fått mange henvendelser fra rettighetshavere og fiskere i nedre del om dette. Det er ikke noe problem med dagskvoten, men årskvoten skaper naturlig nok mye misnøye. Statens naturoppsyn har meddelt at for dem er kvotebestemmelsene en umulig oppgave å håndheve og at de helst vil ha regulering gjennom fisketid. FM også formidlet at de helst ser at fisketid brukes som reguleringstiltak. Overfor en del av fiskerne har vi videre en betydelig pedagogisk utfordring med å forklare hensikten med kvotene når vi ser det overskuddet av gytefisk vi har hatt enkelte sesonger.

Avveining

Ulemper med årskvoter: Ingen biologisk hensikt med å spare fisk i gode år, støy og mistillit til forvaltningslaget med tilhørende ressursbruk og slitasje på tillitsvalgte, mistenkeliggjøring av fiskere og rettighetshavere man tror ikke rapporterer, sannsynligvis manglende rapportering, vanskelig oppsynsteknisk, tapt rekreasjonsverdi for fiskere som når årskvoten tidlig i gode år og redusert verdi på fiskeretter i nedre del.

Ulempe med i utgangspunktet ingen årskvotepunkt og redusert fisketid: Tapte inntekter i de øvre områdene og tapt rekreasjonsverdi der p.g.a. kortere fisketid hvis dårlig oppgang gjør at fisketiden ikke kan utvides etter midtsesong. Pedagogiske utfordringer med å forklare dedikerte kvoteforkjempere blant rettighetshavere og fiskere at kvoter i utgangspunktet er en dårlig forvaltningsteknisk løsning rent biologisk. Kvoter og kanskje også krav om gjenutsetting av visse kategorier fisk, blir blant en del fiskere ansett som å være et kvalitetsstempel på fiskeproduktet.

Vi vil drøftet disse problemstillingene med FM i forhold til regler for neste sesong.